

Lietz, Natalia

Z życia nauki i życia Towarzystwa :
"Koncepcja uniwersytetu w Polsce
XIV-XXI w. W hołdzie Stanisławowi
Staszicowi" : (Warszawa - Pułtusk,
19-20.I.2006 r.) : Międzynarodowa
Konferencja zorganizowana z okazji
zakończenia Roku Staszica w dniach
19-20 stycznia 2006 roku : (...)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 68, 39-43

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„KONCEPCJA UNIWERSYTETU W POLSCE XIV–XXI W.
W HOŁDZIE STANISŁAWOWI STASZICOWI”
(WARSZAWA – PUŁTUSK, 19-20.I.2006 R.)
MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA
ZORGANIZOWANA Z OKAZJI ZAKOŃCZENIA
ROKU STASZICA W DNIACH 19–20 STYCZNIA 2006
ROKU WARSZAWA – PUŁTUSK

Organizatorami konferencji byli: Instytut Historii Nauki PAN, Fundacja Rektorów Polskich, Politechnika Warszawska oraz Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztor w Pułtusku. Współorganizatorami natomiast: Towarzystwo Naukowe Warszawskie oraz Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Konferencja rozpoczęła się dnia 19 stycznia 2006 roku w siedzibie Fundacji Rektorów Polskich przy ul. Górnośląskiej 14 w Warszawie o godzinie 10.00. Nastąpiło otwarcie konferencji wraz z powitaniem zaproszonych gości. Przemówienia inauguracyjne wygłaszali między innymi: prof. dr hab. Jerzy Woźnicki – przewodniczący Fundacji Rektorów Polskich, prof. dr hab. Włodzimierz Zych (Towarzystwo Naukowe Warszawskie), rektor Politechniki Warszawskiej – prof. dr hab. Włodzimierz Kurnik, prezes Towarzystwa Naukowego Warszawskiego – prof. dr hab. Andrzej Paszewski, rektor Wyższej Szkoły Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztor w Pułtusku – prof. dr hab. Adam Koseski oraz przewodniczący Wydziału I PAN – prof. dr hab. Henryk Samsonowicz.

We wprowadzeniu do konferencji prof. dr hab. Włodzimierz Kurnik podkreślił, że z satysfakcją uczestniczy w posiedzeniu poświęconym postaci Staszica, tym bardziej, że to właśnie Staszic miał duży wkład w powstanie Politechniki Warszawskiej i w ogóle rozwój szkolnictwa wyższego. Dodał, że oczekującej zmian konferencja ta ma niebagatelne znaczenie.

Jako następny głos zabrał prezes Towarzystwa Naukowego Warszawskiego – prof. dr hab. Andrzej Paszewski, który mocno akcentował działalność organizacyjną Staszica na polu szkolnictwa akademickiego. Jak postulował, warto jest czerpać inspirację z podejmowanych przez Staszica działań na tym obszarze.

Prof. dr hab. Adam Koseski zaznaczył, iż Pułtusk będzie szczególnym miejscem konferencji, a to dlatego, że WSH jest uczelnią wyższą typu uniwersyteckiego i siłą rzeczy, temat konferencji niejako wpisuje się w założenia ideowe WSH.

Prof. dr hab. Henryk Samsonowicz podkreślił, że przez fakt, iż Staszicowskie hasła odwoływały się do przeróżnych dziedzin, w tym tych związanych z życiem politycznym, oświatowym i naukowym, jego działalność bez wątpienia zasługuje na uwagę i kontynuację.

Po otwarciu konferencji jako pierwszy referat zatytułowany *Koncepcja uniwersytetu od XIV do XVIII wieku w Polsce* wygłosił dr hab. Krzysztof Jan Stopka – dyrektor Archiwum w Uniwersytecie Jagiellońskim. Referent zaznaczył, że pojawiło się wiele monografii dotyczących tego zagadnienia. W swoim referacie koncentrował się na czterech głównych zagadnieniach. Podjął między innymi problematykę dotyczącą ewolucji postrzegania uniwersytetu jako instytucji zaspakajającej określone potrzeby i to zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne, relacji zachodzących pomiędzy uniwersytetem a Kościołem, autoocen wystawianych sobie przez sam uniwersytet, jak również społecznego kontekstu, w którym przychodziło egzystować ludziom jakkolwiek związanym z instytucją uniwersytetu w Polsce od XIV do XVIII wieku.

Jako następna głos zabrała prof. dr hab. Dorota Żołędź-Strzelczyk z Poznania, której referat nosił tytuł: *Próby utworzenia uniwersytetu jezuickiego w Poznaniu w XVII–XVIII wieku*. Referentka szczegółowo przedstawiła działania zmierzające do utworzenia tej wszechnicy, która spełnić miała rolę centralnego uniwersytetu w Wielkopolsce. Nie doszło to jednak do skutku, bowiem za każdym razem, gdy próbowano sfinalizować utworzenie jezuickiego uniwersytetu w Poznaniu, pojawiło się wiele przeszkód. Na przykład za czasów Jana III Sobieskiego odmówiono wszechnicy przywileju nadawania stopni naukowych, w późniejszym czasie natomiast poprzez „wchłonięcie” określonej grupy nauk przez Akademię Krakowską, autonomiczne powstanie Akademii Wielkopolskiej również zostało udaremnione.

Jako trzecia referat wygłosiła prof. dr hab. Kalina Bartnicka – dyrektor Instytutu Historii Nauki PAN w Warszawie. Temat zaprezentowanego wystąpienia brzmiał: *Przemiany szkolnictwa wyższego w Polsce na przełomie XVIII i XIX wieku. Od Komisji Edukacji Narodowej do Stanisława Staszica*. Referentka wskazywała między innymi na zainicjowaną przez Komisję Edukacji Narodowej zmianę modelu wychowania młodzieży szlacheckiej oraz postrzegania wszechnicy jako przygotowującej do zaspokajania praktycznych potrzeb i to nie tylko samych środowisk akademickich, ale również samego państwa. Prof. Bartnicka wskazywała, jak po

1783 roku powstał kodeks prawa szkolnego, jak zaczęto modernizować struktury kształcenia, jak powiększył się zakres samorządności, a także jak zmieniła się i swoista „świadomość” zespołów profesorskich. Na koniec prof. Bartnicka przedstawiła dwie skrajne koncepcje szkolnictwa wyższego autorstwa Kołłątaja i Staszica, z których ta propagowana przez Staszica zdążyła do całkowitego podporządkowania uniwersytetów władzy centralnej, a także koncentrowania ich działalności na podejmowaniu badań oraz kształceniu.

Jako następni swoje referaty wygłosili: prof. dr hab. Włodzimierz Zych (TNW) *Szkolnictwo wyższe nieuniwersyteckie – korzenie Politechniki Warszawskiej*, prof. dr hab. Daniel Beauvois z Paryża *Gimnazjum Wołyńskie, Liceum Krzemienieckie – projekt uniwersytetu polskiego na Ukrainie* oraz prof. dr hab. Anatolij J. Iwanow z Moskwy – *Uniwersytety rosyjskie w XVIII i XIX wieku*.

Po zakończonych referatach dyskusję rozpoczęła prof. dr hab. Kalina Bartnicka, a jako pierwszy głos zabrał prof. dr hab. Janusz Goćkowski. Podkreślił Staszicowską ideę użyteczności nauki, która jak podkreślił, w gruncie rzeczy nie była kwestionowana, a już w średniowieczu cieszyła się popularnością. Nawiązując do tej wypowiedzi prof. Bartnicka powołała się na zdanie sformułowane przez prof. dra hab. Andrzeja Kajetana Wróblewskiego, który mocno podkreślał nie samą tylko „użyteczność” wyników nauki, czego chciałby Staszic, ale w pierwszym rzędzie jej epistemologiczny charakter. Prof. dr hab. Stefan Zamecki wskazywał, że w nauce pierwsze miejsce zajmuje nie praxis a teoria.

Po zakończonej dyskusji uczestnicy konferencji zostali przewiezieni na Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, gdzie nastąpiło uroczyste złożenie kwiatów na grobie Stanisława Staszica.

Po uroczystym powitaniu uczestników konferencji przez Rektora UKSW – księdza prof. dra hab. Ryszarda Rumianka, referaty swoje wygłosili: dr Joanna Schiller z Warszawy *Carski Uniwersytet Warszawski – rusyfikacja czy zbliżenie słowiańskich narodów*, prof. dr hab. Wiesława Szulakiewicz z Torunia *Polonizacja uniwersytetów galicyjskich w okresie autonomii* oraz ks. prof. dr hab. Ryszard Rumianek – *Nowe uczelnie uniwersyteckie po przewrocie ustrojowym 1989 roku na przykładzie Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego*.

Po wygłoszonych referatach odbył się krótki koncert z udziałem Chóru Kameralnego działającego przy Towarzystwie Naukowym Warszawskim pod kierownictwem artystycznym Zofii Sokołowskiej. Następnie uczestnicy konferencji przewiezieni zostali na nocleg do Wyższej Szkoły Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztor w Pułtusku, gdzie następnego

dnia referaty wygłosili: prof. dr hab. Julian Dybiec z Krakowa *Uniwersytety w Polsce w okresie międzywojennym*, prof. dr hab. Janusz Goćkowski z Wrocławia *Modele nauki akademickiej i modele roli społecznej uczonego w polskich dyskusjach naukoznawczych XX wieku*, dr Janina Chodakowska z Warszawy *Koncepcje szkolnictwa wyższego w PRL* oraz prof. dr hab. Irena Szybik z Warszawy *Nowe uczelnie uniwersyteckie po przewrocie ustrojowym 1989 roku na przykładzie Wyższej Szkoły Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztor w Pultusku*.

Po wystąpieniach referentów dyskusję otworzyła prof. Kalina Bartnicka. Jako pierwszy głos zabrał doc. dr hab. Jaromir Jeszke, nawiązując między innymi do wystąpienia prof. Janusza Goćkowskiego. Stwierdził, że w wypowiedzi referenta, dotyczącej klasyfikacji ról uczonych, zabrakło jednej istotnej, a mianowicie dotyczącej spełniania przez badaczy powinności administracyjnych, które, jak podkreślił, nie są przedmiotem ich zainteresowań i poważnie zakłócają czynności związane z pracą badawczą. Nawiązując do innego referatu, dyskutant stwierdził, że przy okazji rozpatrywania roli szkolnictwa uniwersyteckiego niezmiernie istotną sprawę stanowi poszukiwanie prawdy. To ostatnie winno zaś charakteryzować się wielokierunkowością punktów widzenia, ale w żadnym wypadku dogmatyzmem. Na koniec referent uznał sensowność wypowiedzianej przez prof. Irenę Szybik tezy, że wszechnice winny być osadzone w małych miasteczkach, a nie tylko w dużych ośrodkach intelektualnych.

Jako następny głos zabrał prof. dr hab. Krzysztof Migoń z Uniwersytetu Wrocławskiego. Dyskutant, poza tym, że pragnął uznać sformułowany wcześniej przez prof. Kalinę Bartnicką wniosek, dotyczący wydania pokonferencyjnej pracy zbiorowej poświęconej koncepcji polskich uniwersytetów, sformułował postulat, by pamiętać o wyjaśnianiu przy różnych okazjach terminologii funkcjonującej na obszarze nauki, gdyż, jak podkreślał, powszechne jest nierozumienie przez większość określonych pojęć, jak chociażby: docent, seminarium etc. Należy również zatroszczyć się o takie czy inne wyjaśnianie dróg, procedur oraz sposobów „robienia karier” na polu naukowym.

Nawiązując do wypowiedzi prof. Migonia, prof. Bartnicka uznała, że pożytecznym byłoby również zamieścić w pokonferencyjnej książce swoistą historię organizacji badań w dziejach uniwersytetów i w ogóle szkół wyższych w Polsce.

Prof. Anatolij J. Iwanow z Moskwy dziękował za zaproszenie na konferencję i postulował, by podobne spotkania odbywały się regularnie, mniej więcej co dwa, trzy lata. Jak stwierdził, problemy uniwersytetów mają ponadnarodowy charakter. Dyskutant wskazał również na potrzebę

badania obcojęzycznych grup narodowych studiujących w określonych uniwersytetach, gdyż, jak twierdził, pomimo oczywistych trudności udało im się zachować tożsamość kulturową. Na koniec dyskusji głos zaabrała prof. Irena Szybik, zapraszając uczestników konferencji do zwiedzania obiektów należących do Wyższej Szkoły Humanistycznej im. Aleksandra Gieyszтора w Pułtusku.

Natalia Lietz